

Роман О. Городницький*

ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ПЕРЕДУМОВИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Розроблено характеристику підходів щодо визначення сутності та закономірностей розгортання процесу інноваційного розвитку. Визначено рушійні сили та пріоритетні фактори інноваційного розвитку за різними концептами здійснення інноваційної активності підприємств. Виявлено, що однією з ключових відмінностей, яка знаходить різний прояв при розгляді в підходах щодо визначення сутності та закономірностей розгортання процесу інноваційного розвитку, постає питання відносно встановлення передумов та особливостей активізації процесу інноваційного розвитку. Розглянуто та систематизовано коло факторів, що визначають динамічність інноваційного розвитку підприємства. Узагальнено положення підходів щодо визначення сутності та закономірностей активізації інноваційного розвитку. Визначено пріоритети розробки та впровадження новаторських рішень за різними підходами щодо активізації інноваційного розвитку. Виявлено інституціональний контекст інноваційного розвитку, що включає усю сукупність нормативних (законодавча база, внутрішні регламенти бізнесу, правила укладання угод та контрактів, судові та позасудові засоби забезпечення виконання договірних зобов'язань та ін.) та позанормативних (складові організаційної культури, рутини і традиції, поширені у господарських відносинах та ін.) елементів економічного простору активності бізнесу в сфері інновацій. Доведено, що доречність розгляду питань активізації підприємницького інноваційного розвитку у широкому інституціональному контексті визначається складністю передумов започаткування даного процесу, а також масштабністю виявлення його результатів.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, активізація, інноваційна активність, підприємство, підприємництво.

Табл. 2. Літ. 9.

DOI: 10.32752/1993-6788-2022-1-251-73-82

Roman O. Horodnyskiy

REGULATIONS AND PREREQUISITES FOR THE ACTIVATION OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES

The characteristics of approaches to determining the essence and regularities of the innovative development process deployment (technological or innovative, process, structural-functional, institutional) developed. Driving forces and priority factors of innovative development according to various concepts of implementation of innovative activity of enterprises determined. It is found that one of the key differences, which finds a different manifestation when considering the approaches to determining the essence and regularities of the innovation development process deployment, is the question of establishing the prerequisites and features of the innovation development process activation. The range of factors that determine the dynamism of the enterprise innovative development considered and systematized. The provisions of the approaches to determining the essence and regularities of innovative development activation (modernization, scientific and technological, organizational, labor, financial, institutional) summarized. The priorities of the development and implementation of innovative solutions according to various approaches to the activation of innovative development determined. It is proved that the need to take into account the sectorial features

* University of Customs and Finance. Ukraine.

of the innovative development activation is acquired in the prospective context of the structural economic reforms implementation necessary for the post-war recovery of the national economy and the realization of the state's European integration aspirations. It is established that the activation of innovative transformations in the complex of enterprises various branches business processes and sectors of the economy is connected with the optimization of structural construction and improvement of business management functionality. It is detected the institutional context of innovative development, which includes the entire set of normative (legislative framework, internal business regulations, rules for concluding agreements and contracts, judicial and extrajudicial means of ensuring the fulfillment of contractual obligations, etc.) and non-normative (components of organizational culture, routines and traditions, common in economic relations, etc.) elements of the economic space of business activity in the field of innovation. It is proved that the appropriateness of entrepreneurial innovative development activation issues consideration in a broad institutional context is determined by the complexity of the prerequisites for starting this process, as well as the scale of identifying its results.

Keywords: innovations, innovative development, activation, innovative activity, enterprise, entrepreneurship.

Peer-reviewed, approved and placed: 20.05.2022.

Постановка проблеми. Активна інноваційна діяльність, що складається із свідомого відбору та цілеспрямованого впровадження нововведень у різних сферах господарювання для удосконалення підприємницьких практик та підвищення ефективності функціонування бізнесу, становить невід'ємну частину та обов'язкову передумову забезпечення економічного розвитку. Динаміка циклічних перетворень (певного господарського «кругообігу», що власне являє собою розвиток) в ході здійснення економічних процесів характеризується перш за все «внутрішньою» (підприємницькою) природою актів вибору суб'єктами господарювання певних «нових комбінацій» бізнесових дій, реалізація яких надалі визначає рухливість коливань та спрямованість змін ринкової рівноваги. Складність змісту та неоднозначність прояву закономірностей здійснення процесу інноваційного розвитку обумовило виникнення помітних розбіжностей у поглядах науковців на проблематику систематизації підходів до вивчення даного питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика активізації інноваційного розвитку малого та середнього підприємництва уважно вивчалася у роботах багатьох авторитетних вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як Білозубенко В. [4], Гохберг О. [4], Гриньов А. [2], Калінеску Т. [1], Краус Н. [3], Нельсон Р. [7], Островерхова Г. [9], Перез К. [8], Попов О. [9], Фріман К. [5], Хірука М. [6], Чернега О. [4] та ін. Проте визначення закономірностей та передумов активізації інноваційного розвитку малого та середнього підприємництва, актуальних для сучасного етапу трансформації суспільної економічної системи, до цього часу є недостатньо вивченим та потребує окремого додаткового розгляду.

Мета дослідження у роботі полягає в систематизації та узагальненні теоретичних положень щодо визначення закономірностей та передумов активізації інноваційного розвитку малого та середнього підприємництва.

Основні результати дослідження. Висвітлення сутнісного наповнення феномену інноваційного розвитку насамперед передбачає необхідність

співвіднесення передумов існування та закономірностей трансформації даного феномену із більш змістовним та докладним розглядом теоретичного бачення рушійних сил динаміки економічних процесів в рамках відповідних ключових течій наукової думки. Серед найбільш впливових напрямків досліджень в рамках даної проблематики слід насамперед відзначити такі: теорії циклічності розвитку (пояснюють виникнення потреб у впровадженні інновацій через виявлення запитів щодо періодичного оновлення капітальної бази господарювання); теорії кон'юнктурних хвиль та диверсифікації економіки (причини активізації новаторських дій пов'язуються із проявами галузевих особливостей функціонування певних секторів господарства); концепти, що висвітлюють вплив соціокультурних та психологічних здійснення аспектів господарських відносин на генерацію та сприйняття інновацій акторами; сучасні теорії економічної динаміки (наголошують на провідному значенні інтелектуальних чинників формування передумов інноваційного розвитку) та ін.

Інноваційний характер (чітко окреслена орієнтація управлінських рішень на оновлення та модернізацію різних сфер господарської активності) є органічно притаманним атрибутом здійснення будь-яких господарських процесів, що визначає інтенсивну спрямованість динаміки економічного розвитку в цілому. Отже, виходячи з такої точки зору, положення щодо узагальнення закономірностей та передумов інноваційного розвитку обов'язково мають враховувати характерні особливості та відмінності, притаманні сучасним концептуальним підходам щодо розкриття сутності механізмів здійснення суспільно-економічних трансформацій. Зокрема, урахування інноваційного контексту зазначених перетворень має особливе значення в таких напрямках сучасних досліджень у цій сфері: неоінституціональні теорії, що пов'язують динаміку інноваційних процесів із створенням належного інституціонального простору, сприятливого щодо впровадження новаторських рішень; монетаристські теорії економічних трансформацій, в рамках яких здійснення інновацій розглядається як складова регулювання грошового обігу через створення ринкового механізму залучення тимчасово вільного інвестиційного капіталу до виробничої сфери; теорії інтернаціоналізації та глобалізації суспільного розвитку, динаміка якого при цьому вважається прямо зумовленою швидкістю поширення та копіювання нововведень у світовій економічній системі й т.і.

Окреме та особливе значення при систематизації підходів щодо пояснення закономірностей інноваційного розвитку посідає також необхідність урахування дихотомічності поглядів науковців на питання детермінованості спрямування (лінійності або стохастичності) даного процесу. Так, зокрема, на відміну від більшості згаданих вище теорій та концептів, в рамках яких наголошується на переважно наперед визначеному характерові виявлення динаміки генерації та впровадження інновацій (обумовлюється впливом та проявами об'єктивних економічних залежностей, пов'язаних із циклічністю суспільних процесів, із логікою розгортання науково-технічного прогресу, із системністю прояву природних властивостей певних господарських систем і т. і.), у багатьох інших сучасних дослідженнях

даної проблематики, навпаки, наголошується на різноморфності та дискретності природи інноваційного розвитку, що визначається вираженою ситуативністю та випадковістю вибору шляхів і напрямків здійснення новаторських змін, рефлексивністю та інтерактивністю взаємодії осіб, що приймають ключові рішення, розмаїттям мінливого сполучення ринкових та виробничих чинників, впливовістю інституціонального регулювання з боку держави та ін.

Систематизація та узагальнення теоретичних та концептуальних положень щодо визначення сутності та закономірностей розгортання процесу інноваційного розвитку дозволили сформулювати авторське бачення та надати змістовну характеристику основних підходів щодо розв'язання даного важливого питання, поширених у сучасних наукових розвідках, а саме таких: технологічний (новаторський); процесний; структурно-функціональний; інституціональний (табл. 1). При цьому слід окремо відзначити, що однією з ключових відмінностей, яка знаходить різний прояв при розгляді в зазначених підходах, постає питання відносно встановлення передумов та особливостей активізації процесу інноваційного розвитку. Проте виявлення такого роду відмінності та розбіжності у поглядах науковців знаходить відображення не тільки в рамках описаних підходів при визначенні позицій відносно ідентифікації факторів та рушійних сил цього процесу, але й в більш широкому контексті встановлення природи та закономірностей активізації інноваційних трансформацій у цілому.

Так, інноваційна активність бізнесу звичайно вважається нерозривно пов'язаною із використанням нових виробничих можливостей, що надаються в межах поступової трансформації продуктивних сил суспільства при здійсненні переходів між технологічними укладами. Тому активізація інноваційного розвитку в сфері підприємництва передбачає насамперед здійснення технологічних змін, спрямованих на поліпшення споживчих якостей та підвищення конкурентоспроможності товарної пропозиції.

Отже, підтримка такої позиції обумовлює схильність певних дослідників щодо отождествлення інноваційної активності підприємства із реалізацією інноваційних заходів на перманентних засадах (із здійсненням інноваційної діяльності), що визначає пріоритетність розширеного відновлення власного науково-технологічного потенціалу в системі факторів та важелів активізації інноваційного розвитку. Дещо інший акцент положення новаторського підходу набувають в контексті бачення перспектив підтримки орієнтації інновацій на утворення конкурентних переваг бізнесу. Технологічне оновлення бізнесу має здійснюватися перш за все із урахуванням характеру впливу факторів конкуренції (через формування на інноваційних засадах здатності підприємства щодо успішного протистояння суперникам на певних цільових ринках збуту) на забезпечення передумов для стійкого та стабільного розвитку суб'єкту господарювання.

Достатньо поширеною серед науковців є також позиція, в рамках якої пропонується надавати особливу увагу дослідженню питань галузевої, секторальної або навіть регіональної диференціації передумов активізації інноваційного розвитку, що, в свою чергу, вважається обумовленим виробничими, комерційними та іншими особливостями здійснення

Таблиця 1. Характеристика підходів щодо визначення сутності та закономірностей розгортання процесу інноваційного розвитку, авторська розробка

Характеристики підходу	Визначення сутності та закономірностей розгортання процесу інноваційного розвитку, за підходами		
	технологічний (новаторський)	процесний	структурно-функціональний
Зміст підходу	Забезпечення економічного зростання через цілеспрямоване та послідовне впровадження новаторських рішень у різних сферах діяльності для підвищення ефективності господарювання, підтримки конкурентних переваг	Послідовне удосконалення та оптимізація режимів здійснення системи бізнес-процесів в рамках певної економічної системи, що має циклічний характер та базується на інноваційних засадах	Упорядкування комплексу структурних зв'язків та функціональних відносин між складовими економічної системи для підтримки високого рівня динамічності впровадження інноваційних змін
Рушійні сили інноваційного розвитку	Необхідність удосконалення товарної пропозиції в умовах зростаючої конкуренції	Цілеспрямоване стимулювання інноваційної підприємницької ініціативи	Адаптація структури та функціоналу бізнесу до змін умов господарювання
Пріоритетні фактори інноваційного розвитку	Науково-технічний прогрес, основний капітал підприємств, ринковий попит споживачів, підприємницькі здібності бізнесменів-новаторів	Архітектура системи бізнес-процесів, виробнича структура підприємництва, людський капітал, фінансове забезпечення	Структура та функціонал бізнесу, стан основного капіталу та виробничий потенціал бізнесу, фінансове забезпечення
Переваги щодо вживання підходу	Визначення прямого та лінійного зв'язку між динамікою економічних трансформацій та генерацією, впровадженням інновацій	Урахування циклічності виникнення потреб у змінах, процесна орієнтація інноваційної активності, мотиваційна спрямованість	Підтримка цільової спрямованості інновацій на оптимізацію структури та удосконалення функціоналу бізнесу
Обмеження щодо вживання підходу	Неможливість однозначної ідентифікації передумов економічного вибору між альтернативами здійснення інноваційних рішень	Недостатня увага щодо передумов формування інноваційного потенціалу там інноваційної спрямованості бізнесу	Обмеженість можливостей щодо висвітлення зв'язку між складовими та рівнями суспільного механізму інноваційного розвитку

відповідних бізнес-процесів (як на то вказується у положеннях описаного вище процесного підходу).

З іншого боку, галузеві особливості здійснення бізнес-процесів знаходять помітне відбиття також і в динаміці локальної активізації інноваційного розвитку в окремих секторах національного господарства. Слід додатково відзначити, що неабиякого значення урахування галузевих особливостей активізації інноваційного розвитку набуває в перспективному контексті здійснення структурних економічних реформ, необхідних для післявоєнного відновлення національного господарства та реалізації євроінтеграційних прагнень держави. Проте активізація інноваційних перетворень в комплексі бізнес-процесів підприємств різних галузей та секторів господарства для великої кількості сучасних дослідників нерозривно пов'язується із відповідними змінами, спрямованими на оптимізацію структурної побудови та удосконалення функціоналу управління бізнесом (як на те наголошується прихильниками описаного вище структурно-функціонального трактування природи процесу інноваційного розвитку у цілому). Вагомою умовою для успішної реалізації активних інноваційних дій постає необхідність впровадження адекватного новим вимогам та викликам відповідно удосконаленого інструментарію управління бізнес-процесами, що має враховувати не тільки зростання складності суто виконавських завдань, але й приймати до уваги суттєвість змін, що супроводжують новаторську діяльність, у відносинах між ключовими акторами перетворень. Така точка зору в цілому базується на визнанні провідного значення й видатної ролі людського фактору (у тому числі – в аспекті розбудови дієвих механізмів мотивації та стимулювання продуктивної праці) в інноваційних трансформаціях.

Збільшення вимог щодо організаційно-структурного та функціонально-управлінського забезпечення активізації інноваційного розвитку прямо пов'язано із неоднозначністю впливу новаторських рішень на економіку бізнесу. Так, по-перше, різноспрямованість та багатоаспектність інноваційних дій потребує формування певної стійкої основи для їхнього узгодження та координації на засадах розробки спеціальної інноваційної стратегії. По-друге, реалізація зазначеної стратегії має спиратися на інноваційний потенціал бізнесу, що має бути заздалегідь сформованим, послідовно та цілеспрямовано підтримуваним. По-третє, масштаби виявлення передумов та наслідків впровадження інновацій охоплюють надзвичайно велике коло сфер господарської активності, а, отже, здатні надавати релевантного впливу на усі без винятку елементи та складові системи стратегічних та поточних планів підприємства та ін.

Організаційна побудова зазначеного елементу механізму управління бізнесом має перш за все визначатися специфікою та складністю власне управлінських завдань та робіт новаторського характеру, а також масштабом та характером потреб у додатковій координації, що будуть виникати при виконанні зазначених завдань та робіт. Отже, тому цілком можливим в даному контексті здається застосування різних інших способів організаційної побудови даної підсистеми (зокрема, використання лінійно-функціонального підходу або децентралізація за дивізіональним принципом).

Крім того, проблематика формування системних передумов активізації інноваційного розвитку в сучасних дослідженнях достатньо широко висвітлюється через посилення уваги науковців щодо питань інституціоналізації (інституціонального оформлення на мезо- та макrorівнях економічної системи суспільства) відповідних господарських процесів. Такого роду актуалізація розгляду базових передумов, що в цілому уможливають активізацію інноваційних процесів, визначається, з точки зору автора, двома групами обставин. По-перше, інституціональний контекст отримує все більшого значення в системі господарських відносин, механізм здійснення яких безперервно ускладнюється та набуває все більш динамічних змін, що зумовлюються зростаючою нагальністю потреб у структуризації відповідних суспільних зв'язків для обмеження непродуктивних трансакційних витрат здійснення економічної активності, збільшенням розмаїття практик соціальної взаємодії, що вимагають упорядкування та ін. З іншого боку, власне зміст процесу інноваційного розвитку, як то було продемонстровано вище, визначається насамперед складністю та різноспрямованістю міжсекторальної взаємодії (в ланцюжку, елементами якого постають сфери науки та освіти, виробництва та розподілу, споживання тощо), кінцевим результатом якої й стає успішне впровадження інновації. Крім того, міжсекторальний характер здійснення інноваційного розвитку визначає доцільність та необхідність використання належно складного механізму активізації даного процесу, ключовим елементом якого вважається державне регулювання. Отже, інституціональний контекст інноваційного розвитку включає усю сукупність нормативних (законодавча база, внутрішні регламенти бізнесу, правила укладання угод та контрактів, судові та позасудові засоби забезпечення виконання договірних зобов'язань та ін.) та позанормативних (складові організаційної культури, рутини і традиції, поширені у господарських відносинах та ін.) елементів економічного простору підтримки активності бізнесу в сфері інновацій. При цьому доречність власне розгляду питань активізації підприємницького інноваційного розвитку у такому, надзвичайно широкому контексті, з точки зору автора, визначається також, з одного боку, складністю передумов започаткування даного процесу, а з іншого – масштабністю виявлення його результатів.

Розмаїття вагомих передумов та можливих наслідків активізації інноваційного розвитку цілком логічно визначають, таким чином, різноспрямованість сучасних досліджень в рамках розгляду даної актуальної проблематики. Узагальнення положень щодо встановлення змісту поняття «активізація інноваційної діяльності» (табл. 2) дозволили сформулювати авторська бачення щодо даного питання на основі виокремлення, систематизації та інтеграції таких основних підходів: модернізаційного, науково-технологічного, організаційного, трудового, фінансового, інституціонального. Отже, активізація інноваційного розвитку, з точки зору автора, має розглядатися як цілеспрямована та узгоджена діяльність (сукупність дій) учасників інноваційного процесу (державних органів, суб'єктів підприємницької діяльності, представників науки та освіти, споживачів, інших зацікавлених осіб) щодо забезпечення безперервності модернізації та удосконалення структурної побудови та функціонального

Таблиця 2. Характеристика підходів щодо визначення сутності та закономірностей активізації інноваційного розвитку, авторська розробка

Підхід	Визначення сутності та закономірностей активізації інноваційного розвитку, за підходами	
	зміст підходу	обмеження щодо вживання підходу
Модернізаційний	Модернізація та оновлення елементів виробничо-господарської системи для підвищення ефективності та створення унікальних конкурентних переваг бізнесу	Орієнтація на кінцеві результати інноваційної діяльності (підвищення ефективності та підтримка конкурентоспроможності)
Науково-технологічний	Безперервний пошук нового знання, оформлення якого у технологічному вигляді дозволяє забезпечити розширення кола досяжних для підприємства цілей та завдань	Забезпечення тісного зв'язу інноваційної діяльності бізнесу із новими досягненнями науки та техніки
Організаційний	Формування організаційно-економічного та структурно-організаційного забезпечення прискореної реалізації новаторських заходів в різних сферах діяльності	Посилення уваги щодо внутрішньоекономічних аспектів розбудови механізму управління інноваційним розвитком
Трудовий	Забезпечення зростання смисловості та сприятливості персоналу до впровадження інновацій на засадах удосконалення людського капіталу	Підтримка спрямованості на широке залучення людської ініціативи при впровадженні інновацій
Фінансовий	Розширення масштабу доступних для використання вільних інвестиційних ресурсів, необхідних для фінансового забезпечення реалізації інноваційних заходів	Орієнтація на визначення шляхів формування інвестиційних ресурсів, достатніх для фінансування інноваційних заходів
Інституціональний	Створення комплексу суспільних та підприємницьких інституціональних умов, сприятливих для підтримки стійкості розвитку при впровадженні новаторських змін	Широта охоплення проблемної області формування передумов для інтенсифікації інноваційних заходів
		Обмеженість розгляду внутрішньо економічних факторів та рушійних сил підприємницького інноваційного процесу

наповнення економічної системи на засадах перетворення нового знання (результатів фундаментальних та прикладних наукових досліджень) в більш досконалі технологічні компетенції, реалізація яких залежить від формування при цьому належного рівня інноваційної сприйнятливості персоналу та удосконалення відповідних елементів людського капіталу, щодо оновлення та підвищення якості товарної пропозиції за умови акумулювання та продуктивного використання вільного інвестиційного капіталу в сформованих для цього сприятливих інституціональних умовах. Слід також підкреслити, що структурно-організаційний та функціонально-управлінський характер спрямованості дій щодо активізації інноваційного розвитку визначають необхідність приділення особливої уваги розгляду питань інструментального та методичного забезпечення даного процесу.

Висновки. Необхідною умовою для активізації інноваційного розвитку бізнесу є формування цілісної управлінської системи, орієнтованої на виконання вирішення широкого кола завдань щодо стимулювання та прискорення процесів реалізації новаторських дій. Активізація інноваційного розвитку являє собою цілеспрямовану та узгоджену діяльність (сукупність дій) учасників інноваційного процесу (державних органів, суб'єктів підприємницької діяльності, представників науки та освіти, споживачів, інших зацікавлених осіб) щодо забезпечення безперервності модернізації та удосконалення структурної побудови та функціонального наповнення економічної системи на засадах перетворення нового знання (результатів фундаментальних та прикладних наукових досліджень) в більш досконалі технологічні компетенції, реалізація яких залежить від формування при цьому належного рівня інноваційної сприйнятливості персоналу та удосконалення відповідних елементів людського капіталу, щодо оновлення та підвищення якості товарної пропозиції за умови акумулювання та продуктивного використання вільного інвестиційного капіталу в сформованих для цього сприятливих інституціональних умовах.

Напрямки подальших досліджень будуть пов'язані із розробкою рекомендацій щодо обґрунтування вибору інструментарію активізації інноваційного розвитку малого та середнього підприємництва.

1. Активізація інноваційної діяльності підприємств : монографія / [Колектив авторів], за наук. ред. Т. В. Калінеску. Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2014. 224 с.
2. Гриньов А.В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління. Х. : ВД "ІНЖЕК". 2003. 308 с.
3. Краус Н.М. Становлення інноваційної економіки в умовах інституціональних змін : монографія. Київ : Центр учб. л-ри. 2016. 596 с.
4. Чернега О., Білозубенко В., Гохберг О. Інноваційна політика міжнародних корпорацій. Донецьк: ДонДУЕТ, 2004. 207 с.
5. Freeman C. Systems of Innovation: Selected Essays in Evolutionary Economics. Edward Elgar Publishing Ltd, 2008. 288 p.
6. Hirooka M. Innovation Dynamism and Economic Growth: A Nonlinear Perspective. Edward Elgar Publishing, 2006. 426 p.
7. Nelson R. [and eight others]. Modern Evolutionary Economics: An Overview. Cambridge, United Kingdom; New York, NY: Cambridge. University Press, 2018. 272 p.
8. Perez C. Technological Revolutions and Financial Capital. The Dynamics of Bubbles and Golden Ages. Cheltenham: Camberley: Ed. Elgar, 2002. 198 p.

9. Popov O., Ostroverhova G. Types of organizational support of corporate innovation in engineering companies. *Economics of Development*. 2015. №3(73). P. 36-41

1. Aktyvizatsiya innovatsiynoyi diyal nosti pidpryyemstv: monohrafiya [Activation of innovative activity of enterprises: a monograph] / [Collective of authors], for science. ed. T. V. Kalinescu. Luhansk: branch of SNU named after V. Dalya, 2014. 224 p.

2. Hrynyov A.V. Innovatsiynyy rozvytok promyslovykh pidpryyemstv: kontseptsiya, metodolohiya, stratehichne upravlinnya [Innovative development of industrial enterprises: concept, methodology, strategic management]. Kh.: VD "INZHEK". 2003. 308 p.

3. Kraus N.M. Stanovlennya innovatsiynoyi ekonomiky v umovakh instytutsional nykh zmin : monohrafiya. [Formation of an innovative economy in conditions of institutional changes: monograph]. Kyiv: Center for Education. I-ry 2016. 596 p.

4. Chernega O., Bilozubenko V., Gohberg O. Innovatsiyna polityka mizhnarodnykh korporatsiy. [Innovation policy of international corporations]. Donetsk: DonDUET, 2004. 207 p.

5. Freeman C. Systems of Innovation: Selected Essays in Evolutionary Economics. Edward Elgar Publishing Ltd, 2008. 288 p.

6. Hirooka M. Innovation Dynamism and Economic Growth: A Nonlinear Perspective. Edward Elgar Publishing, 2006. 426 p.

7. Nelson R. [and eight others]. Modern Evolutionary Economics: An Overview. Cambridge, United Kingdom; New York, NY: Cambridge. University Press, 2018. 272 p.

8. Perez C. Technological Revolutions and Financial Capital. The Dynamics of Bubbles and Golden Ages. Cheltenham: Camberley: Ed. Elgar, 2002. 198 p.

9. Popov O., Ostroverhova G. Types of organizational support of corporate innovation in engineering companies. *Economics of Development*. 2015. №3(73). Pp. 36-41